

Design for Growth & Prosperity

Report and
Recommendations of
the European Design
Leadership Board

EUROPEAN DESIGN
INNOVATION INITIATIVE

**Az Európai Design vezetőtestület "Design For Growth and Prosperity" című
beszámoló kivonatolt fordítása.**

Készítette: Magyar Formatervezési Tanács, 2012

Fordítás: Sarkady-Hart Krisztina

Vezetői összefoglaló

Az Európai Design Vezetőtestület 2011-ben Antonio Tajani, az Európai Bizottság iparért és vállalkozáspolitikáért felelős alelnöke kezdeményezésére alakult.

Az Európai Design Vezetőtestület tagjai:

Christian Bason
igazgató, MindLab Copenhagen, (DK)

Dr. Bendzsel Miklós
elnök, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Magyar Formatervezési Tanács

Giovanni Antonio Cocco
ügyvezető igazgató
ISNART S.c.p.A, Nemzeti Turisztikai Intézet (IT)

Prof. Rachel Cooper
Design management professzor, Lancaster Egyetem (UK)

Deborah Dawton,
elnök, BEDA
ügyvezető igazgató, Design Business Association (UK)

Olli-Pekka Kallasvuo
elnök, Helsinki Világ Design Főváros 2012 Támogató Bizottsága
volt elnök, Nokia Corporation (FIN)

Andrej Kupetz
igazgató, Német Design Tanács (DE)

Stefano Marzano
Electrolux (SE)

Isabel Roig
alelnök, BEDA
ügyvezető igazgató, Barcelona Design Centre (ES)

Klemens Rossbagel
Audi/Volkswagen Konzern Design (GE)

Andrea Siodnmok
Technology Strategy Board (UK)

Livia Tirone
alapító, TIRONE NUNES (PT)

Gerin Trautenberger
elnök-helyettes, Osztrák Kreatív Iparágak szövetsége, (AT)
tag, UEAPME

Prof. Roberto Verganti
professzor, Politecnico di Milano (IT)

Thierry Wasser
Perfumer, Guerlain (FR)

Az Európai Design Vezetőtestület eddigi egy éves működése alatt hét gyűlés és egy közös design szakpolitikai műhely került megrendezésre több mint ötven kormányzati, ipari, oktatási és design iparágakból valamint a közszférából érkező, a témában érintett szereplő részvételével.

A design széleskörű megközelítését alkalmazva a vezetőtestület huszonegy szakpolitikai javaslatot dolgozott ki, amelyeket egy design stratégiai cselekvési programon belül az alábbi hat területre osztott:

1. Európai design a globális szintén
2. Design az európai innovációs rendszerben
3. Design az európai vállalkozásokban
4. Design az európai közszférában
5. Design az európai kutatási rendszerben
6. Design az európai oktatási rendszerben

Európa design innovációs képessége – a növekedés és jólét elérését célzó javaslatok összekapcsolt hálózata.

A vezetőtestület huszonegy javaslata a design stratégiai cselekvési program (strategic design action) hat területén került megfogalmazásra:

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 1:

Az európai design differenciálása a nemzetközi porondon

Az európai kultúrát, értékeket és vívmányokat képviselő termékek és szolgáltatások egyedi jellemzőire alapozva, a vezetőtestület javaslatai felszólítanak a jelenleg működő európai design kiválósági központok elismerésére; a jó gyakorlatoknak az iparon belüli szélesebb körben való terjesztésére a globális versenyképesség érdekében; a fenntartható design előnyeinek előmozdítására egy erősebb védelmet élvező és az európai design innovációhoz kapcsolódó szellemi tulajdonjogok érvényesítése révén támogatott európai iparban; valamint az európai design nagyobb fokú nemzetközi elismerésére az európai design címke létrehozása által.

1. Az üzleti szektor és az ipar területén már működő „kiváló európai design központok” feltérképezése és fejlesztése, valamint olyan eszközök biztosítása, amelyekkel megvalósítható ezen központoknak az innovációt a teljes európai ipari ökoszisztémába beágyazó nyitott hálózatokban való együttműködése.
2. A design európai iparban való fokozottabb alkalmazásának előmozdítása olyan szinergiák ösztönzése érdekében, amelyek hozzájárulnak a gazdasági növekedéshez, a környezeti rehabilitációhoz, valamint képesek a társadalmi és érzelmi értékekre irányítani a figyelmet, miközben tiszteletben tartják a megújuló és endogén erőforrások iránti igényeket.
3. A szabálysértésekkel szembeni zéró tolerancia kialakítása. Ez jogalkotói felülvizsgálatot igényel, amelyben a szellemi tulajdonjog védelmét érintő közös felelősségvállalást tekintve a gondossági kötelezettség (Duty of Care) elve a teljes digitális értéklánc mentén érvényesül. Szellemi tulajdonnal kapcsolatos európai esetek kivizsgálását célzó Európai Unió Törvényszék/Bíróság létrehozása, valamint a nemzeti bíróságokban ténykedő bírák szellemi tulajdonjog védelmét érintő képzésének ösztönzése és kiterjesztése mind hagyományos, mind digitális formában.

4. A design szolgáltatások exportjának ösztönzése érdekében az európai ECOLABEL címkéhez kapcsolódva „Európai Unióban tervezve” címke létrehozása azzal a szándékkal, hogy az európai design és innováció védelme és érvényesítése hatékonyabbá és könnyebben hozzáférhetővé válhasson, miközben a terület egyre nagyobb elvárásoknak kell, hogy megfeleljen, valamint a kiválóság és a fenntarthatóság fogalmainak össze kell kapcsolódniauk.

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 2:

A design pozicionálása az európai innovációs rendszerben

A vezetőtestület javaslatai a hatékonyabb designpolitika támogatására irányítják a figyelmet a design gazdaságra, megtérülési rátára (ROI) és a környezetre gyakorolt hatását mérő indikátorokhoz és mérőszámokhoz való hozzáférés által, amelyek a meglévő uniós statisztikai keretrendszer a designt mint gazdasági tevékenységet leíró megbízható, egymással összehasonlítható statisztikai alapján kerülnek megalkotásra. A design-tudatosság növelése érdekében a designt egész Európában be kell építeni az innovációs és üzleti inkubátorok programjaiba. A vezetőtestület támogatja az olyan feltörekvő design módszerek terjesztését, mint pl. a nyílt tervezés (Open Design). A design innovatív közbeszerzésekben való alkalmazása kulcsfontosságú stratégiai terület, a design management pedig olyan kulcsfontosságú vezetési eszköz és folyamat, amellyel a design minősége Európa szerte emelhető.

5. A designba való befektetések növekedésre és társadalmi jólétre gyakorolt mikro-, és makroszintű hatását mérő hatékonyabb és megbízhatóbb módszerek fejlesztéséhez szükséges munka további támogatása és bővítése. Ezek a módszerek az európai innovációs statisztikai rendszer részét hivatottak képezni.
6. A speciális tervezési tevékenységekre vonatkozó NACE 74:10 kód bevezetésének végrehajtása minden tagországban, valamint ennek a referenciaértékek meghatározásához és a tagországok közötti összehasonlító elemzésekhez szükséges frissítése.
7. A design innovációs és üzleti inkubátorokba és ezek hálózataiba való beépítése.
8. Irányelvek, előírások, jogi keretek és kísérleti terek létrehozása a Nyílt design alkalmazásának előmozdítására.
9. Európai szakpolitika megalkotása, amely a design mint a felhasználó-központú innováció hajtóereje elismerése, befogadása és megvalósítása révén az innovatív megoldások közbeszerzéséhez való kifinomultabb megközelítést biztosít.
10. A design management ismereteihez és eszközeihez való jobb hozzáférés biztosítása a vállalatok számára egész Európában a design és a design management alkalmazásának valamint integrálásának támogatása érdekében, a növekedés stratégiai eszközeként.

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 3:

Design az innovatív és versenyképes vállalkozásokért

A javaslatok a design által vezérelt európai nagyvállalatok esetében már meglévő kiváló design (design excellence) megerősítését is célul tűzik ki; Európának a design területén meg kell őriznie vezető szerepét azokon a területeken, ahol az erős, valamint szükség van Európa következő design-tudatos felsővezetői generációjának folyamatos

nevelésére. A javaslatok foglalkoznak annak a lehetőségével is, hogy támogassák azokat a középvállalkozásokat, amelyek a design innováció alkalmazása révén design által vezérelt nagyvállalatokká kívánnak válni; ezen túl céljuk még a nagyobb vállalkozásokban rejlő tudás és szakértelem kiaknázása az európai KKV-k javára. A javaslatok a KKV-k konkrét design innovációs igényeire is kitérnek, különösen a Horizont 2020 keretprogram programjaihoz való könnyebb hozzáférés lehetőségei révén. Szintén a javaslatok részét képezi a design innováció munkahelyteremtésben valamint az új termelési formákban – köztük a jövő gyárában (Future Factory) – betöltött szerepe, csakúgy, mint a következő generációs modern kézművesség (Modern Craft) megjelenése, ahol a design szélesebb körben integrálódik a szakoktatási rendszerekbe. A javaslatok szintén kiemelik a gyártás és termelés gyorsan változó körülményeit, valamint az új, feltörekvő folyamatok és módszerek követésének európai igényét, amely a jövő sikerének egyik kritikus pontjaként kap hangsúlyos szerepet.

11. Összeurópai design vezetői program megalkotása, amely biztosítja azt, hogy az európai nagyvállalatok következő generációjának élén designtudatos vezetők állhassanak, akik szívesen kiaknázzák a designban rejlő lehetőségeket.
12. Programok létrehozása a design innováció alkalmazása révén design által vezérelt nagyvállalatokká válni törekvő európai középvállalkozások támogatására.
13. Olyan mechanizmusok kialakítása, amelyek ösztönzik a design tudás és a legjobb gyakorlatok hatékony átadását a design által vezérelt nagyvállalatok, a tudomány és a KKV-k között.
14. A design innováció erősítése a KKV-kban a konkrét igények figyelembevételével olyan EU programok keretein belül, mint a Horizont 2020 keretprogram, valamint az ezen vállalatok számára a tagország szintű programokhoz való jobb hozzáférés biztosítása.
15. A tanulószereződéses gyakorlati képzés és a szakképzés fontosságának elismerése, amely révén olyan világszínvonalú szakemberek és kézművesek jelenhetnek meg mind a hagyományos, mind a feltörekvő ágazatokban, akik fejlett designtudatosságuknak köszönhetően a design a növekedés és munkahelyteremtés hajtóerejeként ismerik el.

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 4:

Design az innovatív közszféréért

A javaslatok felszólítanak az innovatívabb közbeszerzés széleskörű fejlesztésére, amelyet a közszféra, köztük a Bizottság döntéshozóinak körében a design iránti figyelem felkeltése által kívánnak elérni. Szélesebb körű támogatást kell biztosítani a formatervezők közszféréba történő hatékonyabb integrálásának, amely a közszféra szakpolitikai és szolgáltatási fejlesztésébe való hatékonyabban bekapcsolódás valamint a Strukturális Alapok által biztosított, társadalmi változást előmozdító design innovációs támogatás révén érhető el. Az irányelvek, képzési anyagok, illetve a jó design gyakorlatok folyamatos szakmai és vezetői oktatásának fejlesztése mind a beszerzés, mind a szakpolitika területén javasolt.

16. A formatervezők/formatervezés fokozottabb alkalmazása a közszféra innovációban:
//a Bizottságon belüli Design Laboratórium (Design Lab) létrehozása révén, amelyben kisebb demonstrációs projektek segítségével mutatnák be a design által vezérelt közszféra innovációt.

//a formatervezők ún. élő laboratóriumokban (living lab) való nagyobb részvételének támogatása révén, amelyekben a társadalmi innováció és a közszolgáltatások jelentenek a legfontosabb kihívást.

//az Európai Strukturális Alapok, főként az Európai Regionális Fejlesztési Alap nyújtotta design innovációs lehetőségek kiaknázása révén, amely a társadalmi változás fontos elemeként jelenik meg a szakpolitika minden területén.

17. A közsféra alkalmazottai részére biztosítani a design eszközök önálló alkalmazását és a design hatékony beszerzését:

//design eszköztárak, esettanulmányok és rezidens formatervezők EU intézményekben, tagállamokban és régiókban való alkalmazása révén.

//közsférákban dolgozók továbbképzése és szakmai fejlesztése érdekében design tanterv megalkotása, és a hatékony szakpolitika-alkotás és beszerzést oktató design mesterórákon (Master Classes) való részvétel biztosítása.

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 5:

A design-kutatás szerepe a 21. században

A design-kutatás az európai design innovációs kapacitás fejlesztésének kiemelten fontos stratégiai eszköze. Javaslatok születtek a design-kutatás, a kutatás módszereinek és megközelítései az EU Kutatási Programjaiba való teljesebb bekapcsolására; szükség van a design szerepének folyamatos értékelésére a Horizont 2020 keretprogramon belül, valamint az üzlet, az ipar és a közsféra valamint a társadalom design innovációs igényeinek szolgálatába állított európai design kutatási hálózat létrehozására.

18. A design kutatás beágyazása az európai kutatási rendszerbe, az új tudás létrehozása céljából, amely nemcsak erősíti az innovációt, hanem egyben folyamatos visszajelzést jelent a Horizont 2020 keretprogramon belül a design értékéről.

19. Európai szintű kutatások számára egy európai design kutatói hálózat létrehozása a különböző aktorok közötti hatékonyabb csere megsegítésére; valamint az európai design innovációs kapacitást támogató kutatások ösztönzése és erősítése.

DESIGN STRATÉGIAI FELLÉPÉS 6:

Design kompetenciák a 21. Században

A javaslatok felszólítanak az európai design innovációs kompetenciák fejlesztésére, amely a növekedés és foglalkoztatás előmozdításának kulcsfontosságú stratégiai eszköze. A javaslatok a folyamatos és egész életen át tartó tanulás jegyében tárgyalják annak szükségszerűségét, hogy a design oktatása az általános, szak- és felsőoktatás részeként minden európai állampolgár számára elérhetővé váljon. Európa vezető szerepe a design szektorban a formatervezési szakmák jövőbeli kompetencia-igényeinek kielégítése valamint a jövő vezetői és vállalkozói design kompetenciájának fejlesztése révén őrizhető meg.

20. A design írástudás szintjének emelése minden európai állampolgár számára a design tanulás kultúrájának kiterjesztése az oktatási rendszer minden szintjén.

21. A Tagállamok ösztönzése a 21. századi design kompetenciák fejlesztésének támogatására:

//a design stratégiai szerepének a felsőoktatás különböző tudományágába való beágyazása révén.

//a design szakembereknek részére indított folyamatos szakmai továbbképző programok fejlesztése révén.

//a design tanulószerveződéses gyakorlati képzésében részt vevők oktatásába való beágyazása révén.

A siker biztosítása

A huszonegy javaslat sikeres megvalósítása érdekében a 4. fejezet három további javaslatot tartalmaz, amelyek által biztosítható a design európai innovációba való sikeres beágyazása. Ezeket a javaslatokat kifejezetten az Európai Bizottsághoz intéztük.

- A. Egy Európa szintű, magas színvonalú és pontosan célzott kommunikációs és tanácsadó program létrehozása Európa, a tagállamok és a designban érintett szereplők szintjén a szakpolitikai javaslatokra való figyelemfelhívás valamint ezek végrehajtásában való bekapcsolódás ösztönzése érdekében.
- B. Állandó párbeszéd kialakítása a designról az Európai Bizottsággal egy BEDÁ-hoz hasonló szervezet által, amely egész Európára kiterjedően és Európa szinten irányítaná a figyelmet minden olyan fejleményre, amely a design az európai innovációs politikában való fejlesztésére és növekedésére irányul.
- C. A fejlődés folyamatos stratégiai szintű követését lehetővé tévő, a Vezetőtestület által felügyelt mechanizmus kialakítása a javaslatok megvalósítása során.

Az Európai Design Vezetőtestület Bizottság által definiált feladata az volt, hogy szakpolitikai javaslatokat fogalmazzon meg, amelyek segítségével a design európai innovációs politikában betöltött szerepe nemzeti, regionális illetve helyi szinten is erősíthető, valamint, hogy alkossanak egy közös jövőképet olyan prioritások és fellépések megjelölésével, amelyek által a formatervezés az európai szintű innovációs politika szerves részévé válhat.

2012 márciusában a Design Vezetőtestület az európai szakpolitika-alkotás eddigi történetét tekintve egyedi lépésként Brüsszelben a végfelhasználók és más designban érintett felek meghívásával egy egynapos, moderált együtt-tervezési műhelytalálkozót szervezett, amelynek keretében lehetőség nyílt arra, hogy a végfelhasználók által megosztott szaktudás, egyéni meglátások és ötletek az Európai Design Vezetőtestület tanácskozásaiban helyet kapjanak.

A design fogalmának széleskörű értelmezése

A Design Vezetőtestület munkája kezdetétől a design fogalmának széleskörű értelmezését vette alapul.

Ebben a jelentésben a designt az emberközpontú innováció egyik tevékenységként fogja fel, amelynek eredményeképpen az emberek által vágyott és általuk jól használható termékek és szolgáltatások születnek. A design szerepet kap az üzleti folyamatokban és metrikában (pl. hozzáadott érték vagy költségcsökkentés számítása). A design ma már önálló ágazatnak tekinthető, amelyben képzett szakemberek szakosodott, professzionális gazdasági tevékenységet végeznek, és egyben az üzleti és szervezeti növekedés legmagasabb szintű stratégiai eszköze is. A gazdasági előnyök biztosítása mellett a design a fenntartható és felelős magatartást is magáénak ismeri, ezáltal hozzájárulva az innovatív társadalom és a jobb életminőség megteremtéséhez.

A design hatása által megcélzott területek

Az Európai Bizottság már megkezdte azon lehetőségek ösztönzését, amelyek által a design az európai innovációs magatartás és gyakorlat hangsúlyos és szerves részévé válhat. A design széleskörű értelmezéséből kiindulva számos olyan kulcsfontosságú terület került látókörébe, amelyben a design jelentős hatást fejthet ki.

A fentiek alapján az Európai Design Vezetőtestület javaslataiban a következő területek fejlesztését tűzte ki célul:

//Az európai állampolgárok ÉLETMINŐSÉGE.

//Európa valamint a régiók gazdaságának VERSENYKÉPESSÉGE és növekedése.

//A közszolgáltatások MINŐSÉGE és hatékonysága.

A design által vezérelt innováció mint a növekedés és foglalkoztatás sürgető igényére adott válasz

Jelenleg az elsődleges cél az, hogy Európa kerüljön vissza a régi kerékvágásba, és az ehhez vezető úton Európa az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés megvalósításában központi szerepet tulajdonít az innovációnak

Az európai innovációs rendszer hagyományosan nagyrészt a technológia-vezérelt fejlesztésen alapult, amely alapjaiban járult hozzá az európai gazdaság növekedéséhez és versenyképességéhez. Ezzel szemben most Európa feltörekvő versenytársai rohamos iramban hozzák be a technológia terén eddig jellemző lemaradásukat, így az európai növekedés tovább már nem függhet csupán a technológia-vezérelt innovációtól, az alacsony termelési költségektől vagy a piacok közelségétől. Ezen túlmenően, a rendelkezésre álló anyagi eszközök jelentős csökkenése révén felmerült az európai széleskörű tapasztalatra épülő innovatív megoldások iránti sürgető igény, és mindez egy olyan időszakban, amikor számos európai nemzetnek évtizedek óta nem tapasztalt mértékű munkanélküliséggel kell szembenéznie mind az általános lakosság, mind a fiatalok körében, miközben a BRIC gazdaságokkal (Brazília, Oroszország, India, Kína) folyamatos gazdasági verseny áll fenn.

Az Európában zajló összetett gazdasági és társadalmi változások új megközelítéseket és megoldásokat követlenek. Ezek középpontjában a felismerhetően európai design innovációs képesség biztosításának kell állnia, amely révén a globális viszonylatban is versenyképes, vonzó, az igényeket kielégítő és fenntartható termékek és szolgáltatások születnek. Ezt az új megközelítést kell alkalmazni a közszférában az emberközpontú, design által vezérelt és innovatív közszolgáltatások beszerzése területén is, amelyek a felhasználókat és szolgáltatókat egyaránt a minőség iránt támasztott új elvárások irányába ösztönzik.

A design mint az emberközpontú innováció hajtóereje

Ma már elfogadott tény, hogy a nem technológiai jellegű innováció, köztük a design (termékek, folyamatok és szolgáltatások tervezése), valamint a kultúra-alapú kreativitás fontos eszközök az európai állampolgárok jobb életminőségét szolgáló versenyképesség és növekedés elérésében.

A design mint a felhasználó központú innováció hajtóereje hozzájárul ahhoz, hogy a jó ötletek eljuthassanak a piacra. A design révén gyorsabb és összefogottabb termék- és szolgáltatásfejlesztés érhető el, amelyet tovább erősíthet és hatékonyabbá tehet a jó design management. A design segít a jobb, átláthatóbb és hatékonyabb közszolgáltatások

kialakításában, valamint hozzájárul a társadalmi innovációhoz, és ezáltal emeli minden európai állampolgár életminőségét. Ezen kívül az összetett társadalmi problémákra a design emberközpontú megközelítéseket kínál, amelyek révén jobb megoldások érhetők el. Az utóbbi három évben készült számos európai tanulmány és jelentés a design alakító erejét kutatja és hirdeti.

A tervezés és a tervezők szerepe a design gyakorlati szintjén is egyre bővül. Míg a designt hagyományosan gyakran csak a termékek formakialakításával azonosították, a mai tervezők számos szinten alkotnak a stratégiai üzleti irányítástól és design managementtől kezdve a koncepcionális tervezésen keresztül a felhasználó-központú termékek és szolgáltatások tervezéséig és gyártásáig mind a személyes, mind a közsférában. A tervezők munkája kiterjed egészen a felhasználói kommunikációra is, ahol már nem a termék vagy szolgáltatás határozza meg a tervezési folyamatot, hanem a felhasználó és a tervezési folyamat maga áll a modern problémamegoldás központjában.

Európában sürgető igény merült fel a megkülönböztethető, felhasználók által vezérelt és fenntartható termékek és szolgáltatások fejlesztését és előmozdítását célzó design innovációs kapacitás növelése iránt. Ilyen formában a design fogalma Európa számára a megkülönböztethetőség és versenyképesség előnyeként értelmezhető, amelyet nemcsak védelmezni, hanem táplálni is szükséges.

Az Innovatív Unió – fellépések a designért

A Bizottság már most is figyelemmel kíséri a design területét, különösen annak az innovációs teljesítményre kifejtett áttételi hatását, amely révén fenntartható az életminőséget és társadalmi modellt támogató gazdasági alap. A Bizottság zászlóshajó kezdeményezése, az Innovatív Unió, az innováció szélesebb körű értelmezése mellett kötelezte el magát. Ezen belül a designt a felhasználó-központú innováció fontos hajtóerejeként ismeri el, amely Európa növekedésre irányuló stratégiájának központjában álló európai kisvállalkozások és vállalkozók újító szelleméből és kreativitásából táplálkozik.

2010-ben, amikor a design az innováció hajtóerejeként bekerült az Innovatív Unió látóterébe, a Bizottság megalkotta az Európai Design Innovációs Kezdeményezést. Az Európai Design Vezetőtestületet 2011-ben jött létre az Innovatív Unióban tett elkötelezettség kifejezéseként. A Bizottság szintén elindította az első cselekvési tervet a nem technológiai jellegű, felhasználó-központú innováció támogatására azzal a céllal, hogy Európa szerte felhívja a figyelmet a terület iránt valamint ösztönözze a designpolitikai tanulást a design innovációs politikába való gyorsabb bevonása érdekében.

Ezzel párhuzamosan a Bizottság a kreatív iparágak növekedését célzó akciókat is útjára indított, amelyen belül a design jelentős szereppel bír. Az Kreatív Iparágak Európai Szövetsége 2011. Decemberében alakult.

A Bizottság kezdeményezései az európai „designtérkép” számos aktorát bevonják, amely mint a jövőbeli partnerségek, együttműködések és programok terepe lehetőséget kínál e jelentésben megfogalmazott javaslatok megvalósításának támogatására és elősegítésére.

Európa design térképe

Európa nemzetközileg elismert design képességgel rendelkezik, de versenytársaival szemben inkább vezető szerepet élvez. Becslések szerint egész Európában praktizáló közel 410 ezer szakképzett tervező évi 36 milliárd eurós árbevétel generálásához járul hozzá.

Az Európában működő design tanácsadó cégek mikro- kis vagy középvállalkozások. Elsősorban a közép- és nagyvállalatoknál nagy számban dolgoznak szakképzett, ún. vállalaton belüli (in-house) tervezők. Az európai tervezők területük vezető szakemberei, nevük gyakran európai és Európán kívüli világmárkákhoz egyaránt kötődik.

A szakképzett, hivatásos tervezők érdekeit a tagországokban nemzeti szintű szakmai szervezetek képviselik. Hagyományosan ezek a szervezetek tagságuk révén egy-egy területre összpontosítanak, elkülönítve például a tervezőgrafikai szolgáltatásokat és az ipari formatervezést. Ugyanakkor, a változó piaci feltételekhez és igényekhez alkalmazkodva ezek a szervezetek is egyre inkább multidiszciplinárisává válnak. Számos tagországban található olyan kereskedelmi szövetségek (trade association), amelyek jellemzően a design vállalkozásokat és nem magukat a tervezőket képviselik. Általánosságban véve a szakképzett európai tervezők a design-szolgáltatásokat nyújtó szaktanácsadási szektorban külsős tanácsadóként vagy valamilyen design tevékenység mellett elkötelezett közép- és nagyvállalkozás alkalmazásában álló in-house tervezőként tevékenykednek.

Az európai design szakmai és kereskedelmi szövetségeken kívül a legtöbb tagország támogatja az adott ország gazdasági illetve kulturális minisztériuma által finanszírozott nemzeti és/vagy regionális designpromóciós szervezeteket is, amelyek a design népszerűsítésének látható arcát nemzeti és regionális szinten képviselik. Tevékenységük között szerepel az adott országban vagy régióban tervezett termékek és szolgáltatások nemzetközi promóciója; a design szerepének népszerűsítése a helyi ipar és közszféra szereplői körében; országos illetve nemzetközi design és design management díj programok lebonyolítása, valamint partnerségi projektek létrehozása a design közszférába és a kormányzatba való beágyazását ösztönző új programok támogatására. Ezen aktorok közül sokan jelenleg is részt vesznek az Európa design kompetenciáját előmozdító európai programokban. Néhány tagország – mint például Bulgária, Ciprus, Málta és Románia – még nem rendelkezik nemzeti szintű design képviselettel. Ezen problémára megoldása érdemben ösztönözhetné az egyenlő esélyek megteremtését az európai szintű design érdekképviselet területén.

Több mint húsz tagország több mint negyven design promóciós szervezete illetve design szakmai és kereskedelmi szövetsége tagja az Európai Design Szövetségek Irodájának (BEDA). Az 1969-ben alapított BEDA tagszervezetei képviseletében egyedülálló módon közvetíti a design fontosságát mind az Európai Bizottság, mind más európai intézmények felé.

Az európai design térképen három további szervezetet érdemes megemlíteni: ezek a designkutatás promóciójával és fejlesztésével foglalkozó, régi múltú visszatekintő Design Research Society; az egyetemes tervezés (design for all) elvét népszerűsítő 23 európai ország 33 tagszervezetét tömörítő EIDD Design for All Europe, valamint a design kutatókból álló hálózata, a European Academy of Design, amely 1995 óta ad otthont designkutatási konferenciáknak egész Európában. Végül pedig nem szabad megfeledkeznünk az egész Európára kiterjedő design iskolák hálózatáról sem.

A fent említett számos szervezet az európai design erős stratégiai erőforrása, különösen mivel hathatós támogatást biztosíthatnak az ebben a jelentésben megfogalmazott javaslatok jövőbeli megvalósításához.

Három kulcsfontosságú kihívás

A mai designtérkép az európai gazdasági tevékenységnek még csak merő töredékét képviseli, ha figyelembe vesszük azt, hogy az európai gazdaság igazi hajtóerejét jelentő nagyvállalatok valamint a 23 millió kis- és középvállalkozás nagy többsége a design innovációs erejének kiaknázása révén előnyhöz jutna. A design szerepének népszerűsítése és a design értékek iránti új megközelítés azokban az európai vállalkozásokban szükséges, amelyek még nem ismerték fel a designban rejlő lehetőségeket az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés elérésére.

A design aktualitásának és értékeinek új megközelítésére az európai közszférában működő szervezetekben szintén szükség van, ugyanúgy, mint az európai szakpolitika-alkotásban, valamint az iskolákban, egyetemeken és a szakképzés területén, illetve a kutatói közösségekben és a kormányzati szférában.

A Design Vezetőtestület három olyan kulcsfontosságú kihívást jelölt meg, amelyek révén a design szerepe Európában pozícionálható, érvényesíthető és fokozható.

Első kihívás: az európai design innováció pozícionálása a globális szintén

Több szektor vonatkozásában a világszínvonalú design szolgáltatások terén Európa nemzetközi szinten már számos területen vezető szerepet játszik. Az olyan nagyvárosok, mint Barcelona, London, Milánó és Párizs nemzetközileg elismert design kiválósági központok, legyen szó akár a divatról, termékekről, márkákról vagy a várostervezésről.

Ugyanakkor hatalmas különbségek jelentkeznek az EU vezető és egyéb régiói között, amely felveti a felhasználó-központú tervezés hajtóerejeként értelmezett design jóval szélesebb körű európai alkalmazásának szükségességét. E cél elérése révén – amely útjában jelenleg még számos akadály áll – Európa megerősíthetné és megtarthatná vezető pozícióját. Európa szintén globális vezető szerepre törhet a 21. századi design innovációs politika megalkotásával, habár ennek megvalósítása még számos tennivalót kíván. Fontos célkitűzés az európai design megfelelő világpiaci márkázása (branding), mivel az Európa vezető szerepéről alkotott kép esetleges hanyatlása a növekedésre és a foglalkoztatásra egyaránt negatív hatást gyakorolna.

A design üzleti sikerekben játszott szerepét Európában eddig még csak néhány szektorban, korlátozott mértékben ismerték fel. Ezért a design által vezérelt, felhasználó-központú innováció megvalósítása érdekében a designt a termék és szolgáltatásfejlesztésbe integráló új megközelítésekre és partneri kapcsolatokra van szükség. Ennek fontossága még nem általánosan elismert, így a design innovációra gyakorolt stratégiai hatásának nagyobb elfogadottságot kell szerezni a design szélesebb körben való promóciójával és integrációjával, adaptációjával, mint például a design értékteremtő erejét a gyakorlatban szemléltető sikeres tapasztalatok bemutatásával.

A mai köztudatban a design egyéni, individualisztikus jellege dominál, miközben az innováció jelentette komplexitás tisztán multidiszciplináris megközelítést követel. Az ember-központú designban a fogyasztók és az állampolgárok egyre növekvő szerepet kapnak a termék- és szolgáltatásfejlesztés teljes folyamatában, a gyártók felé az adott terméke vagy szolgáltatás teljesítményére illetve minőségére vonatkozó tett visszacsatolási hurok (feedback loop) révén.

Ahhoz, hogy a design új értelmezése – amely szerint a design az innováció ember-központú eszköze – egész Európában általánosan elfogadottá váljon és megvalósuljon a vállalkozások és szervezetek körében hatalmas változásra van szükség, és ennek elérése csak a radikális szemléletváltás és megközelítés által válhat valóra.

Második kihívás: A design beépítése az európai innovációs rendszerbe

Az Európai Uniónak lehetősége van újragondolni az innováció ökológiáját, amely által világossá válhat az, hogy a design mint értékteremtő hogyan illeszkedik az innovációs folyamatokba. Hatékonyabb együttműködésre van szükség a kutatóintézetek, a design-intenzív iparágak és a designszektor között. Jelenleg a tervezők nem vállalnak hathatós szerepet az innovációpolitikai vitákban, és nem képviseltetik magukat az európai innovációs politika megalkotásában. Ma a design mint az innováció felhasználó-központú hajtóereje nem kap elegendő elismerést az EU kutatás-fejlesztési és innovációs programjaiban.

Az európai technológiai és innovációs központok a k+f eredmények terjesztésének hatékony csatornái, főként a kis- és középvállalkozások felé, viszont ma Európában hiányzik az ipar és a közszféra számára designszolgáltatásokat nyújtó fejlesztőközpontok létrehozásának igénye. Ezek a központok lehetőséget biztosíthatnának az állampolgárok, az üzleti szereplők és a közszféra közötti partneri kapcsolatok kialakítására, amelyek révén teljes mértékben kiaknázható lenne a design ember-központú innováció fejlesztésében rejlő lehetősége. Ennek ellenére, jelenleg nem létezik olyan stratégia amelynek segítségével ilyen központokat kijelölni vagy fejlesztésüket befektetésekkel támogatni lehetne.

Nincs elegendő számú inkubátor (vagy más mechanizmusok) amelyek stratégiai kompetenciájuk és a szükséges helyi tudásuk révén hatékonyan összekötők lehetnének a design ügynökségek valamint azon vállalkozások illetve a közszféra szervezetei között, amelyek design-intenzív szolgáltatásokra tartanak igényt. A mai Európában a design-intenzív szolgáltatásokra számot tartó vállalkozások és közszervezetek összeköttetésének eszközei továbbra is alulfejlettek.

Az ember-központú innováció nagyobb mértékű felhasználása növeli a design-intenzív szolgáltatások iránti igényt. Ugyanakkor, jelenlegi struktúrájukat tekintve Európa design iparágaiban főként kis- és mikrovállalkozások működnek, amelyek a radikálisan megnövekedett igény kielégítéséhez nem rendelkeznek sem elegendő kapacitással sem a szükséges erőforrással. Ezért a design szektorban is foglalkozni kell a skálázhatóság problémájával.

A terméktervezésen kívül a design nem kap elegendő elismerést az olyan üzleti folyamatok és/vagy szolgáltatások újratervezésének stratégiai eszközeként sem, amelyek összetett kérdésekre innovatív megoldásokat képesek adni. Szükség van a design szélesebb körű megközelítésére, amely révén hozzáadott értéket hozhat létre a közszférában, ezzel ösztönözve az innovatív és gazdaságilag fenntartható megoldásokat. Valójában a közszféra szakpolitika-alkotói nem kapnak elég tájékoztatást a cégek által alkalmazott design üzleti teljesítmény növelésére gyakorolt hatásáról, hogy ezáltal ösztönözzék az iparban alkalmazott design módszerek terjesztését és ezeknek a design által vezérelt, felhasználó-központú szakpolitika-alkotásba való integrálását.

Továbbá, korunkban a digitális hálózatok és kommunikációs technológiák nagy iramú fejlődése ugyanolyan forradalmi hatással bír a társadalomra, mint ahogy a villamos áram és a közlekedés fejlődése egy évszázaddal ezelőtt. A digitalizáció designra gyakorolt hatása két nagy kategóriába osztható: a termelő és a fogyasztó közötti értékláncban történő változásokra, illetve a munkafolyamatokban az új eszközök alkalmazása révén kialakult változásokra, amely eredményeként a terméktervezés, a termelés és a felhasználó közötti hagyományosan fennálló határok egyre inkább összemosódnak. Az internet és a társadalmi médiák aktív használata nemcsak a digitális alkotások terjesztését könnyíti meg, hanem lehetővé teszi a termékek és szolgáltatások együtt-tervezését (co-design), amelybe a felhasználók a folyamat kezdetétől bekapcsolódhatnak. Európa szerte szükség van a digitális technológiák magasabb szintű elsajátítására, amely által erősíthetők az innovációhoz való design által vezérelt, felhasználó-központú megközelítések.

Az aktív állampolgárság hagyományosan európai tradíciója magában foglalja az állampolgárok közszolgáltatások tervezésébe való részvételét. Az együtt-tervezési módszerek biztosíthatják azt, hogy a közszolgáltatások érthető, átlátható és hozzáférhető legyenek. Ugyanezen módszerek szintén megteremthetik a valós igényekre épülő új szolgáltatások fejlesztésének alapját.

Jelenleg azonban az európai intézmények és állampolgárok nem rendelkeznek az ennek megvalósításához szükséges eszközrendszerrel és módszerekkel, amely súlyosan hátráltatja a felhasználók és a közszolgáltatások alkotói közötti jelentőségteljes kölcsönhatást segítő együtt-tervezési módszerek bevezetését.

Harmadik kihívás: a 21. századnak megfelelő európai designkompetenciák és tudás megteremtése

Az európai állampolgárok design írástudásának növeléséhez és elmélyítéséhez szükséges befektetés valamint a design alap kutatás megfelelő anyagi támogatása nélkül a design új versenyelőnye nem valósulhat meg.

A néhány EU tagországban található kivételtől eltekintve a designnal és tervezési folyamattal kapcsolatos képességek, kompetenciák és tudás nincsenek kellően beágyazva az európai oktatási rendszerbe. A design fogalmának legtágabb értelmezése az európai állampolgárok számára még nem vált kulcsfontosságú, beépült tudássá és tapasztalattá. Az alacsony design írástudás korlátozza Európa átfogóbb innovációs potenciálját most és a jövőben egyaránt.

A cégek a kutatás-fejlesztésbe hajlandóak befektetni, a designkutatásba viszont már kevésbé. A legtöbb tagországban hiányzik az alap kutatás közfinanszírozása, annak ellenére, hogy gyakorlati jellege miatt a design kutatás az alkalmazott kutatás releváns területe.

Jelenleg a designkutatás nincs elég közeli kapcsolatban egyéb szakterületekkel, amikor a designban rejlő lehetőségeknek az európai innováció érdekében történő kiaknázása multidiszciplináris megközelítést követelne. A multidiszciplináris szemlélet kialakulásához olyan kompetenciákra lenne szükség, amelyek Európában jelenleg nem kerülnek széles körű terjesztésre.

Minden designnal kapcsolatos kérdés egy összetett és egymással összekapcsolt ökoszisztéma része, amelyben a legkülönbözőbb tényezők – társadalmi, személyes, gazdasági, kulturális, technológiai, fiziológiai és politikai – fontos szerepet játszanak. A más tudományterületekkel való kölcsönhatás révén a designkutatás új és innovatív megoldásokhoz vezethet. Ezek közé a területek közé tartoznak a technológiai és viselkedéstudományok, az új anyagok tudománya, a gazdaságtudományok, az IKT és a kulturális tanulmányok. Tettekre van szükség ahhoz, hogy a designkutatás újabban megjelenő értelmezései és az új multidiszciplináris szemlélet hozzájárulhasson a designviselkedés és gyakorlat Európa kutatási menetrendjébe történő integrálásához.

Amennyiben Európa versenyképes kíván maradni, elengedhetetlen a design írástudás szélesebb körben és magasabb szinten történő fejlesztése, valamint a design kutatás nagyobb elismerése és alkalmazása.

Az európai design innovációs stratégia jövőképe

2020-ban a design szervesen beépül az európai innovációs rendszerbe és jelentős tényezőként szerepel a nagyobb jólétet és versenyképességet biztosító fenntartható növekedés ösztönzésében. Az európai társadalmakban és gazdaságokban meghatározóvá válik a fejlett design innovációs magatartás és gyakorlat és ez alapvetően hozzájárul az életminőség javításához.

Kiemelt jellemzők:

// A FELELŐS európai design a legtöbb vállalkozásban központi szerepet játszik a stratégiai döntéshozatalban, különösen a kis- és középvállalkozások valamint a kreatív szektoron kívül eső hagyományos cégek esetében.

// AZ EURÓPAI vállalkozásokban és szervezetekben megvalósul a design fenntartható növekedés elveiben gyökerező szisztematikus és stratégiai alkalmazása, amely hozzájárul a társadalmi és környezeti jóléthez, miközben új távlatokat és piaci lehetőségeket teremt mind helyi, mind globális viszonylatban.

// SZÁMOS cég (ipari) termelését visszahelyezi Európába és ezáltal hozzájárul a magas szinten képzett munkavállalók tagállambéli foglalkoztatásához. A gazdaság minden szektorában számos vállalkozás és szervezet alkalmaz innovatív nyílt design módszereket.

// A DESIGN a vállalkozások és befektetők által elismert fontos szellemi értéként és a vállalkozások számára kézzelfogható értéként szerepel.

// A DESIGN jelenléte a közszférában hozzájárul a felhasználó- és környezetbarát illetve a gazdaságilag felelős és mindenki számára elérhető közszolgáltatások gyors fejlődéséhez.

// A DESIGN az európai, nemzeti, regionális és helyi szintű politikában egyaránt érvényesül a komplex helyi és globális feladatok megoldásában, és ezáltal hozzájárul a jobb életminőséghez.

// EURÓPA nemzetközi szinten design gazdaságként/társadalomként ismert és elismert.

A jövőképet meghatározó európai értékek

Az ökológiailag és társadalmilag felelős, ember-központú termékek és szolgáltatások az európai gazdaság egyik erősségét jelentik. A globális piacok elismerik, igénylik és használják az ökológiailag és társadalmilag felelős valamint ember-központú termékeket és szolgáltatásokat, így Európa design innovációs kompetenciája révén a gyorsan változó és kielezett versenyben működő piaci környezetben is nő az európai ipar versenyképessége. A gazdasági bizonytalanság a termék és szolgáltatásfejlesztés terén új megközelítésekre ösztönöz, valamint arra, hogy a gyártási folyamatok megfeleljenek az ökológiai és társadalmilag felelős fejlődés alapelveinek. A Design Vezetőtestület munkáját a kulturális, társadalmi és gazdasági értékek szem előtt tartásával végezte. Ezek az értékek a következők:

1. Kulturális identitás – a sokféleség és a felelős európai identitás elismerése; az egyedülálló európai kulturális kontinuitás és örökség értékeinek kihasználása; az egymást kiegészítő területek közötti szinergiák létrehozása.
2. Minőség az esélyegyenlőség által (Quality of opportunity) – a szociális egyenlőség kiaknázása az intelligens, fenntartható és befogadó növekedésért Európa szerte; a kiválóságra való folyamatos törekvés.
3. Felelős gazdaság – felelős erőforrás-kezelés; hatékonyság; felelős intézkedések és felelősségvállalás; társadalmi felelősségvállalás a vállalkozásokban; etika és bizalom; professzionalitás; jólét; közösség.